

Omek

Vájécé 5786

2025. november 27.

Lábán cselszövése – de mikor követjük a példáját?

A mostani hetiszakasz címe: *Vájécé – és kiment*. Jákob „kiment”, elhagyta az otthona biztonságát, és kikerült a nagyvilágba. Feleséget talált, családot alapított, és dolgozott azért, hogy el-tartsa őket.

Ez az a hetiszakasz, ami arról szól, hogy az ember felnő, és szembesül a külvilág visszásságaival.

Jákob számára ezt testesítette meg Lábán, aki őt rendszere-sen becsapta.

De talán minden csalása közül kiemelkedik az, amikor Ráchel lánya helyett először Leát adta neki – hiába dolgozott hét évet kifejezetten Ráchelért.

Sokan tévesen azt gondolják, hogy amikor Lábán újabb hét év munkát szabott ki azért, hogy valóban megkapja Ráchelt, akkor Jákobnak összesen 14 évet kellett várnia arra, hogy szíve választottjával együtt lehessen. Ez azonban nem igaz:

„Töltsd ki ezt a hetet, és neked adatik ő is, cserébe a munkáért, amiért velem dolgozol még hét évet.” (Mózes 1., 29:27)

Ebben a mondatban az „ez a hét” természetesen nem az ezt követő hétéves munka időszakára utal, hiszen arról a mondat második fele szól. Hanem a *sevá brácho*tól, vagyis a hétnapos lakodalomról, ami mindmáig szokásos velejárója a hagyományos esküvőknek.

V. évfolyam, 7. szám

IMPRESSZUM

Az *omek* szó jelentése: mélység. Elgondolkodtató, inspiráló, a tórai és rabbinikus irodalomból építkező témák, üzenetek, napjaink számára.

Kiadó: Bét Jehuda Közösség

Székhely: 1074 Budapest, Rumbach Sebestyén u. 11-13.

Felelős kiadó-szerkesztő:

Szántó-Várnagy Binjomin

Lapterv: Novák Tamás

Borítókép: Canva AI

Terjesztés: Vida Ákos

Megjelenik 150 példányban.

ISSN 3058-051X (Nyomtatott)

ISSN 3058-0609 (Online)

Csatlakozz az OMEK támogatói

köréhez! Támogasd havonta a nyomtatást, és részesülj kedvezményekben. *További részletek:*

<https://orti.hu/omek-tamogatok>

Rási is így értelmezi: „**neked adatik ő is**, azonnal a lakodalom hét napja után”. Lábán tehát látszólag korrekt volt, hiszen Jákob mintegy „előlegbe” rögtön két feleséget is kapott, miközben csak egyért dolgozott.

De akkor vajon miért kellett az egész becsapás? Lábán maga így felel erre:

„Nem teszünk ilyet a mi helyünkön, hogy férjhez adjuk a fiatalabbat, az idősebb előtt.” (Mózes 1., 29:26)

Erre azonnal adódik a kérdés: **miért ígérte egyáltalán Ráchelt Jákobnak, még a hét év kezdetén?** Ha jóindulatúak akarnánk lenni, azt mondhatnánk, hogy joggal reménykedett abban, hogy ahét év alatt Leának is akad kérése, így ígéretét könnyen betarthatja majd.

Lábán szavai figyelmes olvasása által érdekes részletre lelhetünk. Ő ugyanis azt mondta, hogy „nem teszünk ilyet **a mi helyünkön**” – de a *ti* helyeteken igenis előfordul olyasmi, hogy az idősebb kerül a sor végére.

Jákobbal ugyanis pontosan ez történt az előző hetiszakaszban: mind az elsőszülöttség megvételekor, mind az apai áldás megszerzésekor Jákob Észáv elé került.

Meglepő módon számos későbbi rabbi mintegy törvényként fogadja el Lábán alapfeltevését, hogy elsőként az idősebb gyermek kiházásítása a helyes.

Talán a legelső ilyen forrásunk *Toszfot Kidusin 52a „vehilchetá”*. Ebben egy konkrét jogesetet idéz, melynek megválaszolásához *Rábénu Tám* axiómaként, szó szerint idézve fogadta el Lábán mondását: „nem teszünk ilyet a mi helyünkön”.

Jelentősebb és későbbi forrás a *Sulchán Áruch*-ban, a Tóratudósok megtisztelése kapcsán (*JD 244:18*), amikor arról ír, hogy az idősebb vagy a fiatalabb, ámde nagyobb tudású bölcset részesítjük nagyobb tiszteletben.

Ennek kapcsán mellékesen említi az esküvő

esetét, de nem részletezi. A szöveget magyarázó *Sách (Sábtáj háKohén, 1621-1662, Litvánia)* azonban idézi a *Bach (Joel Sirkis, 1561-1640, Lengyelország)* nevében, hogy ez bizony igenis Lábán esetére vonatkozik: ha két testvér közül a fiatalabb a nagyobb tudású, ez sem elég indok arra, hogy őt házassítsuk ki előbb.

A későbbi rabbik megmagyarázzák, hogy ez a Lábántól tanult törvény nem abszolút erejű. Egyrészt, felmerülhet az a lehetőség, hogy ha a fiatalabb testvér az idősebb házasságára vár, akkor azzal ő is időt veszít, és később emiatt nem fog tudni megházasodni – emiatt kerülendő ez a gyakorlat (*ld. Sut Máhársám 3:136*).

Másrészt pedig, Mose Feinstein rabbi úgy értelmezi, hogy még ha kell is várnia a fiatalabb testvérnek, az is csak úgy lehetséges, ha már mindkettejüknek megvan a jegyese, és csak az a kérdés, hogy kinek lesz előbb az esküvője (*ld. Igrot Mose EE 2:1*).

Lábán szavai – a Tórára oly jellemző módon – egy mélyebb értelmezést is rejtene. És ez talán megmagyarázza azt a furcsaságot is, hogy miért éppen a gonosz Lábántól kell megtudnunk ezt az egyébként elfogadható udvariassági gesztust.

A Tórából ugyanis egyértelmű, hogy az ősatyákat körülvevő kultúra a Tórától függetlenül is kiemelkedő fontosságot tulajdonított az elsőszülötteknek.

Láthatjuk ezt abból, ahogyan Jákob és Észáv számára is minden magyarázat nélkül is nyilvánvaló volt, hogy az elsőszülöttségnek jelentősége van. Vagy abból, hogy Egyiptomban az elsőszülöttek halála különleges csapásnak számított. Vagy abból, hogy az aranyborjú bűne után az elsőszülöttek helyét átvették a lévíták.

De akár abból is, hogy ha csak végigvesszük Ábrahám, Izsák és Jákob elsőszülötteit, és megvizsgáljuk, hogy az ő elsőszülötteik hogyan veszítik el privilégiumaikat. Jismáél helyett Jichák lesz a fő örökös, Észáv helyett

Jákob, Reuvén helyett pedig Joszéf.

Ez az üzenet a szabad akaratról szól. Egyes népek a „csillagzatokban”, asztrológiában hisznek, és az alapján jósolják meg az ember sorsát, hogy milyen csillagképben született. E gondolat modernebb változata, hogy helyeztünk meg hogyan határozza meg az, hogy első, második vagy harmadik gyereként születünk (ld. pl. az angol Wikipédia *Birth order* c. szócikkét).

Ezzel szemben a Tóra arra hívja fel a figyel-

met, hogy ezekből a skatulyákból képesek vagyunk kitörni. „*Izraelnek nincsen csillagzata*” (Sábát 156a-b).

Elfogadjuk, hogy a külső tényezők hatást gyakorolnak ránk, de a Tórával felvértezve mi igenis képesek vagyunk arra, hogy megszabaduljunk a sztereotípiáktól.

Ezért nálunk – Lábán szokásától eltérően – nem probléma az, ha nem pontosan a születési sorrend szerint történnek a dolgok.

HETISZAKASZ

Gondviselés Izraelben és külföldön – a Neciv meglepő tanítása

Amikor Jákob nekivág az ismeretlennek, és tudja, hogy ez nem veszélytelen, fohászkodik az Örökkévalóhoz. A hagyomány szerint ez volt az a pillanat, amikor bevezette az esti imát.

Ezzel apja és nagyapja hagyományát követte, hiszen **Ábrahám a reggeli imát vezette be**. Ugyanis Ábrahám a kezdet, vele kezdődik a Teremtő szolgálata, ugyanúgy, ahogyan a reggel is az új nap és a szolgálat újabb lehetősége elkezdődik.

Jichák a délutáni imát vezette be, mert ő Ábrahám útjának hűséges követője volt. Apját követte mindenben – még az életét is felajánlotta volna ezért! Később az ő kútjait ásta ki. És minden áldás, amit kapott a Teremtőtől, lényegében megegyezett Ábrahám áldásaival.

Noha fiának, Jákobnak „*Ábrahám áldását*” szánta (ld. Mózes 1., 28:4), láthatjuk, hogy Jákob igenis kapott olyan áldást, ami Ábrahám-nál és Jicháknál nem szerepelt (pl. „*ki fogsz terjedni nyugatra és keletre, északra és délre*” – 28:14). Ezért Jichák imája a délutáni ima, mert ugyanúgy, ahogyan a délután a reggelt követi, úgy követi Jichák Ábrahámot.

Jákob imája viszont egészen más volt. Ő akkor imádkozott, amikor az este sötét, félel-

metes, és ismeretlen:

„*Ha az Örökkévaló velem lesz, és megőriz ezen az úton, amin én megyek, és ad nekem kenyeret enni és ruhát viselni, és békében visszatérek atyám házába, akkor az Örökkévaló lesz nekem Istenné.*” (Mózes 1., 28:20-21)

Ő pedig válaszolt az imájára – azonban némileg szokatlan módon:

„*És íme, én veled vagyok, és megőrizlek, bárhová is mész, és visszahozlak erre a földre. Mert nem hagylak el addig, amíg meg nem cselekedtem azt, amit mondtam neked.*” (28:15)

Ez a megfogalmazás számos magyarázót elgondolkodtat: vajon lehetséges, hogy miután megcselekedte ezt az ígértét, utána elhagyja Jákobot? Talán magát Jákobot is ez aggasztotta, amikor így fogalmazott:

„*Milyen félelmetes ez a hely!*” (28:17)

Pontosan ez az az észrevétel, amit a nagy Tóramagyarázó, a Neciv (Naftali Cvi Jehuda Berlin, 1816-1893, Litvánia) megragad, hogy egy alapvető tanítást mondjon, ami mindnyájunk számára érvényes. Magyarázata szerint bizonyos értelemben Jákobot valóban „elhagyja” az Örökkévaló – ez azonban nem a Gondviselés megszűnését jelenti, hanem csak a megválto-

zását.

Mielőtt ezt azonban részletesebben megérténénk, egy alapelvet fontos tudnunk: az ősatyák történeteit azért tanulmányozzuk, mert az mindnyájunkra vonatkozik.

Máászé ávot szimán lábánim – az ősatyákkal történtek jelként szolgálnak a leszármazottak számára (ld. Berésit Rábá 48:7).

Egyébként ez az az elv, amit a Rámbán (Nachmanidész) Mózes 1. könyvére írt magyarázatán központi témaként végigvisz. Esetünkben a Neciv azt tanítja, hogy

nemcsak Jákobot hagyja el az Örökkévaló, amikor visszaérkezik otthonába, Izrael földjére, hanem minden zsidót.

De hogyan lehetséges ez? Nem fordítva lenne logikus: Izrael földjén a Gondviselés még sokkal jobban vigyáz ránk, mint bárhol máshol a világon? Hiszen maga a Tóra is így dicséri a Szentföldet:

„Olyan föld, amit Örökkévaló Istened mindig figyel – az Örökkévaló szemei rajta vannak, az év elejétől fogva az év végéig.” (Mózes 5., 11:12)

A Neciv nem is vonja kétségbe ezt az alapelvet, csak pontosítja. Amikor a zsidó nép száműzetésben van, akkor különleges védelmet ér-

demel – akárcsak a mostani hetiszakaszban Jákob, aki az ellenséges veszéllyel szembenéz.

„Az Örökkévaló keresi az üldözöttet” (Prédikátor 3:15) – az irgalom tulajdonsága azt kívánja meg, hogy az alávetettet mindig sajnáljuk, még akkor is, ha a cselekedetei erre nem jogosítanak fel.

„Azonban amikor visszatérnek Izrael földjére, megszűnik ez a fajta gondoskodás, és minden a nemzedék cselekedeteitől függ.”

Ez napjainkban különösen aktuális, amikor Izrael földjén ismét otthon van a zsidó nép. A Neciv tanítása szerint itt már nem számíthatunk arra a védettségre, amit a száműzetésben kaptunk. Izrael önálló állam, saját döntéseivel, társadalmával – és felelősséggel. Ha ezek a cselekedetek kevésbé dicséretesek, akkor azt a Gondviselés számonkérheti rajtunk.

Ahogy a chanukai csodát követő háborúban győzedelmeskedő Chasnoneus dinasztia története is mutatja, a zsidó autonómia önmagában nem jelent garanciát arra, hogy minden marad így, a Messiás napjainak eljöveteleig.

Ezért értékelnünk kell minden pillanatot, amíg Izrael a miénk, és fel kell nőnünk a kihíváshoz, hogy a Teremtő végre elhozhassa azt az időt, amikor *„nép nép ellen nem emel kardot”* (Jesájá 2:4).

Időpontok Budapesten:

Gyertyagyújtás **péntek este**: 15:01 és 15:38 között.

Szombat kimenetele: 16:47.

Péntek este 17:30-tól tanulás, 18:00-tól Kábálát Sábát.

Szombat reggel 8:30-tól tanulás, 9:00-tól ima, Tóraolvasás, majd kidus (lakoma után mincha!).

A *Smá Jiszráelt* olvassuk el legkésőbb szombat reggel 9:19-ig.

Hétköznapi reggeli imák vasárnaptól péntekig minden nap 8:00-kor.

Hétköznapi délutáni online tanulások vasárnaptól csütörtökig mindennap 14:00-kor.

Csatlakozás: <https://t.me/betjehuda>.

Sábát sálom! Gut sábesz!